

DRUŽBENA PREOBRAZBA PRAVOSODJA JE PROCES, KI ZAHTEVA STALNO ANGAŽIRANJE PRAVOSODNIH DELAVCEV, DELOVNIH LJUDI IN OBČANOV TER DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ IN SKUPNOSTI

Pravosodje približati občanom

To je osrednja misel, do katere so prišli delegati občinske in mestne skupščine, ko so na preteklih sejah zborov obravnavali obvestila pravosodnih organov, to je samoupravnih in rednih sodišč, javnih tožilstev in drugih, o njihovem delu in problemih v preteklem letu. Delegati so ugotovili, da so bili sicer pri uveljavljanju temeljnega cilja ustavne preobrazbe pravosodja, to je podružbljanju pravosodja, doseženi določeni uspehi, vendar pa poteka ta proces na nekaterih področjih preveč počasi in še premalo vsebinsko.

Samoupravna sodišča v združenem delu

Vse preveč počasi poteka ustanavljanje raznih vrst samoupravnih sodišč v združenem delu, kot so notranje arbitraže, stalne arbitraže, priložnostne arbitraže in poravnalni sveti. Iz analiz samoupravnih aktov organizacij združenega dela je sicer razvidno, da ti večinoma vsebujejo določbe o notranjih arbitražah, katerih naloga je reševanje sporov o pravicah in dolžnostih iz notranjih samoupravnih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela ali v drugih samoupravnih organizacijah, vendar pa dejansko delajo le v redkokateri temeljni organizaciji združenega dela oziroma samoupravni skupnosti. Podobno velja tudi za stalne in priložnostne arbitraže, katerih naloga je poravnavanje ali odločanje o medsebojnih sporih iz pogodbenih odnosov med družbenimi pravnimi osebami in med njimi ter fizičnimi osebami. Tudi pred nedavnim ustanovljena stalna arbitraža pri gospodarski zbornici Slovenije ima le malo dela, čeprav je med organizacijami združenega dela sorazmerno veliko sporov iz pogodbenih odnosov.

Poravnalni sveti v OZD

Za reševanje sporov med delavci zaradi razžalitve in lahkih telesnih poškodb je po zakonu o samoupravnih sodiščih možno tudi v organizacijah združenega dela ustanoviti poravnalne svete. Po razpoložljivih podatkih sta na področju ljubljanskih občin doslej ustanovljena le dva taka poravnalna sveta in sicer v organizacijah združenega dela občine Ljubljana – Bežigrad.

Skrb za organiziranje teh sodišč je predvsem na samoupravnih organih v združenem delu pa tudi na zvezi sindikatov in gospodarskih zbornicah. Seveda pa ne zadošča samo ustanovitev sodišč, temveč bi ta sodišča morala spore tudi dejansko obravnavati in razreševati. Zato bi bilo potrebno, da bi združeno delo sprejelo stališča ali sklenilo ustrezne dogovore o tem, da bo vse svoje medsebojne spore odstopalo v reševanje samoupravnim sodiščem.

Sodišča združenega dela

Spore v zvezi z organizacijskimi, dohodkovnimi in drugimi samoupravnimi ter družbenoekonomskimi odnosi ter pravicami in odgovornostmi v združenem delu oziroma v organizacijah združenega dela, kakor tudi v samoupravnih interesnih skupnostih, rešujejo sodišča združenega dela, ki so bila ustanovljena z zakonom že leta 1975. Ta sodišča v zadnjem času vse bolj uspešno delujejo, kar velja tudi za sodišče združenega dela v Ljubljani. V delu tega sodišča so doslej prevladovali predvsem tako imenovani delovni spori, v zadnjem času pa so vse pogostejši tudi statusni spori, t. j. spori v zvezi s pogoji za organiziranje temeljnih organizacij združenega dela.

Poleg splošnih sodišč združenega dela pa je bilo v naši republiki ustanovljenih še pet posebnih sodišč združenega dela in sicer za področje pokojninsko invalidskega zavarovanja ter

starostnega zavarovanja kmetov, ki je pristojno za območje vse republike, za področje telesne kulture, raziskovalne dejavnosti in izobraževanje. Posebna samoupravna sodišča bi morala biti ustanovljena tudi na področju samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje, kot na primer na področju oskrbe z energijo, na področju prometa. V letošnjem letu pa je bilo ustanovljeno tudi samoupravno sodišče za družbene organizacije in društva, katerega ustanovitveni akt je sprejelo že devet različnih društev. Naloga tega sodišča bo predvsem obravnavanje sporov, ki bodo nastali v zvezi s položajem in medsebojnimi pravicami in odnosi članov društev.

Poravnalni sveti

Zakon o samoupravnih sodiščih je tudi za poravnalne svete, ki imajo že dolgoletne izkušnje, prinesel nove in večje možnosti za še uspešnejše reševanje sporov med delovnimi ljudmi in občani. Poravnalni sveti, ki morajo biti praviloma organizirani v vsaki krajevni skupnosti, so namreč pristojni za reševanje vseh tistih sporov, ki nastajajo med občani, ki stanujejo v isti občini oziroma so zaposleni v isti organizaciji združenega dela. Sporne stranke morajo obvezno predložiti spor zaradi poskusa poravnave poravnalnemu svetu v vseh tistih kazenskih zadevah, v katerih se začne postopek na zasebno tožbo, t. j. zaradi kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime in zaradi lahkih telesnih poškodb ter v sporih majhne vrednosti, t. j. sporih, pri katerih sporni znesek ne presega 1.000 – din. Poravnalni sveti pa lahko posredujejo tudi v vseh drugih zadevah in sporih, v katerih smejo stranke s svojimi zahtevki razpolagati in če se stranke seveda obrnejo na poravnalni svet.

Poravnalni sveti v naši občini so v preteklem letu prejeli v obravnavanje dvainštirideset predlogov občanov in so sklenili štirinajst poravnjav. Skoraj polovica zadev je bila rešenih v času do enega meseca. Delo poravnalnih svetov pa bo še učinkovito, če se bodo občani v čimvečjem številu spornih zadev obračali na le-te. Zato pa bi bilo potrebno z družbenopolitično akcijo vplivati na spreminjanje precej zakoninjenega mnjenja, da lahko uspešno rešujejo spore samo redna sodišča. Razreševanje sporov pred poravnalnimi sveti ima celo določene prednosti, saj poravnave pogostokrat odstranijo tudi globlje vzroke, ki bi utegnili med občani povzročiti nova nesoglasja. Postopek pred poravnalnimi sveti je hiter in zato učinkovit in občan nima nobenih stroškov v zvezi s tem postopkom. Z obravnavanjem in razreševanjem sporov med občani pa bodo poravnalni sveti nedvomno prispevali tudi k razvijanju in utrjevanju dobrih sosedskih odnosov.

Samoupravna sodišča pri samoupravnih stanovanjskih skupnostih

V okviru nove stanovanjske zakonodaje se predvideva ustanavljanje samoupravnih sodišč pri samoupravnih stanovanjskih skupnostih za reševanje sporov s tega področja. Neglede na to, kdaj bo sprejeta in uveljavljena zakonodaja s tega področja, bi morali že sedaj začeti v okviru akcije za krši-

tev in razvoj samoupravljanja na področju stanovanjskega gospodarstva tudi z organizacijskimi in kadrovskimi pripravami za ustanovitev teh samoupravnih sodišč. Le tako bo mogoče zagotoviti, da bodo ta v najkrajšem možnem času pričela uspešno reševati spore, ki so za občane življenjsko pomembni.

Nove organizacije rednih sodišč in javnih tožilstev

V skladu z ustavnimi koncepcijami pravosodnega sistema je bila v začetku preteklega leta uveljavljena tudi nova organizacija rednih sodišč in javnih tožilstev, za katero je osnovna značilnost, da se je povečala in okrepila pristojnost temeljnih organov. Temeljni organi rednega sodstva in javnih tožilstev so namreč prevzeli vso prvostopno pristojnost, ki je bila razdeljena med občinska in okrožna sodišča. S prenosom vse prvostopne pristojnosti na temeljna sodišča, ki delujejo praviloma po svojih dislociranih enotah, se je sodna funkcija še bolj približala občanom. Temeljna sodišča so v preteklem letu rešila izredno veliko število starih zadev, tako da so v določeni meri skrajšala postopke, predvsem pa so skrajšala postopke v družbeno pomembnejših kazenskih in civilnih zadevah. Tako je npr. temeljno sodišče v Ljubljani v preteklem letu rešilo kar 9700 starejših zadev, prizadevalo pa si je reševati spore med občani na miren način, saj je bilo pred enoto tega sodišča v Ljubljani sklenjenih kar 476 sodnih poravnjav. Tako temeljno sodišče kot temeljno javno tožilstvo pa sta okrepili svojo funkcijo spremljanja in proučevanja družbenih odnosov in pojavov ter o svojih ugotovitvah obveščali pristojne organe. To funkcijo pravosodnih organov bo v bodoče potrebno še bolj razviti, saj krepi samozaščitno zavest in ravnanje občanov, ki bo nedvomno vplivala tudi na zmanjševanje sporov, predvsem pa na zmanjševanje raznih nezakonitosti in nepravilnosti.

Kljub prizadevanjem pravosodnih delavcev, da bi se postopki skrajšali,

kar bi nedvomno povečalo učinkovitost varstva pravic občanov in delovnih ljudi, pa je trajanje postopkov še vedno zelo pereče vprašanje. Ker je število nerešenih zadev pri temeljnem sodišču v Ljubljani sorazmerno visoko in še narašča, bi bilo potrebno povečati vsaj za določeno obdobje število sodnikov in drugih delavcev, tako da bi se število nerešenih zadev zmanjšalo do tiste meje, da bi sodišča tekoče reševala vse vrste zadev, t. j. tudi družbeno manj pomembne. Kljub povečanju števila sodnikov pa bo seveda potrebno povečati napore vseh delavcev v pravosodju za še bolj kvalitetno in pravočasno opravljeno delo. Taka prizadevanja pa bi morala biti seveda stimulirana tudi z ustreznim sistemom nagrajevanja po uspehu pri delu.

Pravna pomoč

Za učinkovito varstvo pravic in samoupravnega položaja občanov in samoupravnih skupnosti pa je pomembno seveda tudi ustrezno organiziranje pravne pomoči. Zato je novi zakon o pravni pomoči na tem področju prinesel velike spremembe, med njimi je zlasti pomembna ta, da mora biti pravna pomoč organizirana v vseh delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, za organiziranje pravne pomoči pa so v prvi vrsti odgovorne družbenopolitične skupnosti.

V realizaciji navedenih novosti še nismo prišli daleč, saj pravno pomoč sedaj opravljajo še vedno pretežno odvetniki. Zato bi bilo potrebno, da bi se krajevne skupnosti oziroma njihovi organi dogovorili s samostojnimi odvetniki, da bi ti za potrebe krajanov na podlagi pogodbe opravljali vsaj minimalni obseg pravne pomoči. V združenem delu pa bi moral predvsem sindikat poskrbeti, da bi bila delavcem zagotovljena pravna pomoč, bodisi v sami delovni organizaciji ali za več delovnih organizacij skupaj. Pravno pomoč nudijo v sorazmerno velikem obsegu tudi vse vrste sodišč, vendar bi bilo možno to pomoč še povečati, če bi sodišča imela za to na razpolago več kadrov in predvsem prostorov.

FRANCKA STRMOLE-HLASTEC

– Oho! Teden boja proti kajenju! Se pravi, da se bodo ta teden cigarete podražile...